

Reményik Sándor

Egy Eszme indul...

Egy Eszme jó, robogva, tűzszekéren,
Egy Eszme indul messze, valahol;
Tavaszi füzek szélingatta ága
És őszi lombok tarka hervadása
Vassal kivert útjára ráhajol.
Egy Eszme indul messze, valahol.

Egy Eszme jó, robogva, tűzszekéren;
Valahol messze indul egy vonat
És maga előtt megkondítja sorra
Az őrházakban a harangokat;
Egy vonat indul messziről az éjnek,
És elíbe, a rozzant házikókból
Tisztelegni kilép az őr, a lélek.
S a vassal kivert pálya végtelenjén
Zöld lángok, piros lángok égnek:
Egy vonat indul messziről az éjnek.

És néha jönnek fényes állomások:
Kupolái az eszmék vonatjának.
És néha jönnek elhagyott vidékek,
Ahol a váltók mind tilosra állnak.
És jönnek megrögzött gonosztevők,
Akik a sínre lopják köveik.
És rajongók, kik a mozdony elébe
Önnön veszendő testüket vetik.

Az Eszme jó, robogva, tűzszekéren,
A mozdony nő, de amíg testet ölt,
Csak fojtott, tompa dübörgése hallik,
Mít a ráhajtott fülbe sűg a föld.

Bertha Zoltán

Erdélyi írók Szárszón

A magyar megmaradás számos feltételének egyike bizonyosan a nemzetegység morális és spirituális fenntartása vagy helyreállítása. A Trianonban szétszabdalt ország és általában a világban széjjelszóródott magyar nép tudati összetartozása a nemzeti létfolytonosság alapja és evidenciája. „Természetesen vallom és hirdetem s mindig hirdetni fogom, hogy az országhatárok felett van egy szellemi és erkölcsi közösség, amely a világon szétszórtan élő magyarokat egybekapcsolja és egy lelki impériumban egyesíti”¹ — szögezte ezt így le Tamási Áron is 1937-ben a Bartha Miklós Társaság rendezvényén tartott előadásában. *A szétszóródás előtt* című korszakos Ady-vers lényegszimbóluma (1914-ben) már ennek a metafizikai (transzcendens-biblikus) igazoltságú szellemi közösségteremtésnek a szükségszerűségét sugallta és vetítette ki megrendítően tragikus látomásban — hogy „még a Templomot se építettük föl”, s „elveszünk, mert elvesztettük magunkat” —, és Németh László is Adyt idézve figyelmeztet a szétporladás, a megsemmisülés veszélyére 1933-as *Debreceni kátéjában*.² Őrá emlékező 1981-es versében (alcíme szerint „Németh László születésének nyolcvanadik ünnepére”) pedig Illyés Gyula hasonlóképpen élezi ki a dilemmát: „Vagy fölépítjük mi is azt a Templomot, / vagy népét Hadúr is szétszórja” (*Üdvösség vagy halál*). És az 1943-as Szárszói Találkozó bevezető előadásában Kodolányi János is ekként fogalmaz: „minket, magyarokat, az a veszély fenyeget, hogy elveszítjük magyarságunkat s ezzel fennmaradásunkat, egész életünket is, ha csak egy pillanatra is elveszítjük magunkat.”³

A magyarság identitás megmaradásának az esélyét latolgatta az a vitafórum is 1943-ban, amely az erdélyi *Termés* lapjain bontakozott ki. A *Termés*, ez a negyedéves — 1942 őszétől összesen nyolc számot megért — kolozsvári folyóirat (amelyet Asztalos István, Bözödi György, Jékely Zoltán, Kiss Jenő és Szabédi László szerkesztett, s amelynek jelentős munkatársai közé tartozott a többiek között Gagyai László, Gellért Sándor, Gy. Szabó Béla, Horváth Imre, Horváth István, László Gyula, Mikecs László, Szenczei László, Varró Dezső, Wass Albert is — és amely 1943-as tavaszi számában már hozta Kodolányi János május 20-ával dátumozott *Zárt tárgyalását*), elsősorban nemzedéki és népi szellemiségű kiadványként, a népi írómozgalomhoz kötődő reformértelmeség tág, nyitott látóhatárú orgánusaként működött 1942 és 1944 között. Szerkesztői sorsfordító nemzet-történelmi időben, 1943 nyarán (július 10-én) körkérdést intéztek a magyar szellemi-irodalmi élet vezető személyiségeihez, az időszerű elvi problémáknak a magyarság megmaradása érdekében elvégzett tisztázása — tehát értelmes, konstruktív és eszmetisztázó vita lefolytatása —, a „fejetlenség” és a nyers (párt)szenvedély és (párt)érdekharc elkerülése céljából. A jeles megszólítottak kö-
